

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

© Абрамчук М.Ю., Похилько С.В., 2015

При розробці та реалізації регіональної інноваційної політики особливого значення набуває проблема формування інноваційної інфраструктури регіону. Проте, в Україні інноваційна інфраструктура є нерозвиненою ні на регіональному рівні, ні на рівні держави. Сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури – зареєстровано і діє 8 технопарків, розпочали діяльність кілька регіональних інноваційних центрів та бізнес-інкубаторів [1], однак і вони не охоплюють усі ланки інноваційного процесу, що значно гальмує інноваційний розвиток загалом.

Формування регіональної інноваційної інфраструктури повинно базуватися на нових підходах, які дозволяють концентрувати обмежені ресурси регіону, а саме – на кластерному підході.

У науковій літературі розрізняють три види кластерів [2]:

- кластери з регіонально обмеженою формою економічної діяльності всередині однорідних секторів, поєднані з науковими закладами (НДІ, університети, інститути, тощо);
- кластери з вертикальними виробничими зв'язками з тісними колами діяльності, що виникли біля головних фірм або мережі основних підприємств;
- галузеві кластери різних видів виробництва з високим рівнем агрегації.

Проте, на нашу думку, для більш ефективного формування інноваційної інфраструктури регіону доцільно створення регіональних інноваційних кластерів відповідної спеціалізації. Під регіональним інноваційним кластером розуміється об'єднання підприємств промисловості за ознаками близькості географічного розташування та відповідної галузі (наприклад, регіональний інноваційний кластер хімічної промисловості), на основі створення таких організаційних форм інноваційної діяльності як: технопарк, технополіс, консорціум, науково-технологічний центр, бізнес-інкубатор тощо.

Крім того, до складу кластеру мають входити:

- структури що забезпечують інноваційну сферу науково-технічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом (дослідницькі центри, вищі навчальні заклади, інші наукові установи);
- фінансово-кредитні установи та структури (банки; бюджетні та позабюджетні фонди, страхові та венчурні фонди, кредитно-гарантійні організації, фінансово-промислові групи тощо) орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність для фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності;
- інформаційно-комунікаційні структури (центри трансферу технологій, статистичні та аналітичні центри, інформаційні мережі та бази тощо) для інформаційного забезпечення діяльності;
- інші структури необхідні для забезпечення комплексної інноваційної діяльності (різні центри експертизи, патентування, ліцензування, консалтингу, сертифікації тощо).

Основними завданнями регіональних інноваційних кластерів в рамках відповідної спеціалізації є:

- розповсюдження нових технологій, знань, продукції тощо;
- мінімізація витрат на впровадження інновацій;
- розвиток промисловості та активізація господарської діяльності;
- нарощування обсягів виробництва продукції для задоволення потреб вітчизняного ринку та формування експортного потенціалу;
- підтримка та сприяння розвитку малого та середнього інноваційного підприємництва у регіоні;
- зростання конкурентоспроможності підприємств, що знаходяться у складі кластеру;
- створення додаткових робочих місць тощо.

Стримуючими факторами при формуванні та розвитку регіональних інноваційних кластерів на сучасному етапі є [3]: низька якість управління бізнесом, відсутність орієнтації багатьох підприємств на міжнародний ринок, недостатній рівень планових рішень з територіального господарського розвитку, значний період досягнення очікуваних результатів (реальний виграш від створення кластерів проявляється через 5-10 років) тощо.

Проте, основною проблемою, як зокрема створення та ефективного функціонування регіональних інноваційних кластерів, так і загалом формування регіональної інноваційної інфраструктури, на нашу думку, є відсутність дієвого господарського механізму управління який повинен включати організаційний, фінансово-економічний, правовий та мотиваційний механізми.

Правовий механізм управління повинен забезпечити регулювання правовідносин між суб'єктами господарювання. Крім того, у даному механізмі уваги потребує система правових норм, що регулює діяльність через внутрішню організаційно – економічну підсистему та правовідносин процесів виробничо-господарської та інноваційної діяльності при створенні та впровадженні інноваційної продукції та технологій, при розвитку виробництва та наданні послуг.

Мотиваційний механізм розвитку кластера спрямований на створення та освоєння нових видів продукції і технологій, на підвищення науково-технічного рівня виробництва. При такому підході необхідно враховувати мотиви усіх учасників кластеру, їх зацікавленість в нововведеннях, мотиви сприйняття новацій виробничою системою. Дієвість мотиваційного механізму забезпечується мотивами конкуренції та кооперації при створенні нової продукції та технологій, мотивів підприємницького ризику, інноваційній стратегії, мотивів різних видів реакцій на зміни зовнішнього середовища, що забезпечують гнучкість управління.

Ще однією з складових господарського механізму є фінансово – економічна складова, до елементів якої належать: фінансово-економічні інструменти регулювання інноваційної діяльності, фінансові методи обліку та контролю за фінансовими ресурсами, фінансові та економічні важелі; фінансові відносини, що виникають при інвестуванні, кредитуванні, оподаткуванні, страхуванні, поточному фінансуванні, нарахуванні та виплатах заробітної плати тощо; нормативно-правове, інформаційне, законодавче та методичне забезпечення управління. При цьому, впровадження фінансово-економічного механізму управління повинне здійснюватися шляхом створенням відповідних умов діяльності, за яких суб'єктам господарювання було б вигідним досягнення інноваційних цілей.

Організаційний механізм можна визначити як систему організаційних методів, форм та способів, що дозволяють організувати в інтересах учасників ефективну діяльність кластеру в умовах мінливості споживання суспільства та нестабільного зовнішнього середовища.

Отже, кластерний підхід до формування інноваційної інфраструктури регіону можна вважати інструментом інтеграції науки, освіти та бізнесу, способом реалізації територіального принципу управління інноваційним розвитком та одним з головних напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємств регіону. Також, в регіональному інноваційному кластері є велика можливість забезпечення підприємств централізованою системою послуг: фінансових, технічних, інформаційних тощо.

1. Тимченко О.І. Інноваційна інфраструктура як чинник забезпечення ефективності інноваційної діяльності малих підприємств [Електронний ресурс] // Ефективна економіка, 2012. – № 12. – Режим доступу – econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=1644

2. Третьяк В.П. Кластеры предприятий / В.П. Третьяк. – М.: «Август Борг», 2005. – 105 с.

3. Мамчук І.В. Формирование системы управления экологической безопасности предприятий химической промышленности в процессах реструктуризации / І.В. Мамчук // Экосистемы, их оптимизация и охрана. – Симферополь, 2011. - Выпуск 4. - С. 134-143.